

Часкы тарылгага белеткелди чер бүрүзүгө бүрүн доозар

Бир бригада

СЭКП Төп Комитетинин январь Пленумунун шийтпирлеринге улам сөрүк кирген. Чөөн-Хемчик районда Сталин аттыг колхозтун ногаа болгаш кукуруза бригадасы (бригадир эш Ай-Хөө) олурутулгага белеткелди хынамчалыг организастап турар. Комсомолчу-ащыктарын ол бригадасында 40 ажыг кижилер, олар ийи эвөөн кылдыр үстүп алган ажылдар турар.

Мал чеминге үнөлдүг чутула култура болур кукурузанын шөлүн өрктен чылдындын ийи катар азы 310 гектар чедир калбартырып колхоз баштаар чери көргөн. Оон иштинде 150 гектарыг сугаттыг шөлге чорудар. Кукурузанын нияти шөлүндүг гектарыдан ортумаа-биле 300 центнерден куду эвес дужуту өстүрүп адырынга бригада бүзүрелдиг.

Кукуруза бригадасы 350 тонна өдетти, 3 тонна куду болгаш 2 тонна куш өдөн шөлдерге өстүрүп чедирген. Бо талазы-биле 1 трактору, 1 автомашинаны быжылган берген. Чемичилдиге өстүрүгө Кошкар-оол, Бертинге, Адыва олар идеякелг ажылдар турар.

Ногаа эвөөнузү олурутулгага белеткелди база багай эвес. Оон өрктен чыгыг 6 парниктерге чаа 6 парниктерни кемей кылган. Бригада картофельди 20 гектарга, ногааларны 17 гектарга олуртуп, оон иштинде 7 гектарыг сугаттыг шөлге олуртуп.

Н. ХЕРТЕК.

Григорий Тарасович Белогозов Би-Хем районука «Өк» совхозуна септелге мастерскаянын мурнакч слесары.

Хуаде кылза чогуру улус-мормазы Григорий Тарасович 180—200 худун үрүтүп кудулаптай, кылган ажылдын белиг шыгарымы-биле өскөлдөр алган, кезде ажыл-агый техникасын чаксы тарылгага белеткелдин чутула хөрөнгө идеякелг киржи турар.

Чурукта: дуржумдалыг слесары Г. Т. Белогозов.

Адаанда чурукта: совхозтун механизаторларын септелге доокан тракторларын тарылгаже уюштуруг чыскап каан турары. Тракторларын септелге март ортада мында доозулаган.

Сөзү болгаш фотографы А. БЕЗИННИН.

Дүвүрээзинниг чоруктан уштунар

РЕЙД

Барыш-Хемчик районун кезде ажал-агыйнын ажал-ишчилери чеди чылдын үшкү чылында тарылга шөлүн ниятиси-биле 16 мун 900 гектар, оон иштинде тарва культура-ларын 10 мун 500, мал чеми культура-ларын 6215, кукурузаны 1500 гектар чедир тарып болгаш тарва культура-ларын гектар бүрүзүден ортумаа-биле 12 центнерден куду эвес дужуту алдыр, бүрүгөне 4 мун тонна тарваын сазар деп социалист хулаагелерин алганар. Бо дээрге, ажалдын чүгө өзи болур. Бир эвес бар арталарын болгаш курлавырларын чөп ажыгаар болза, салдынтан сорулгаалар чугаажок кү-үсеттинер.

Моон-биле чергелештир районун совхозтары болгаш «Большевик» колхозу чаксы тарылгага кайи хире белеткенип келгенин ап көрөлдү: бо талазы-биле чамдык чедишкенин, кылдыганын ажылдар бар деп чүге черле билдингир. Индыг-даа болза, хей четистерин илдерини болгаш чайлыдыр хунуну чутула айтырып кылдыр негеттинип турар. Мартын бирги чартында чедир бүгү ажал-агыйларга 37 трактор, 23 андызы, 33 селкыя септетимизин илдерин.

Кызыл-Мажалык СТС (директору эш Абрамов) тракторларын болгаш кезде ажал-агый машиналарын септелгенин март 15-ке чедир доокан турар деп берген сөзүн ээлеп шыдаван. Мастерскаяда 20 ажыг тракторларын хамык кезектерин чазып алдыр оптозгон, олар амдыга чедир сандаргай чыгыштынар.

Бо тракторларын чүге дооза септеейни турарыг деп айтырыгта эш Абрамовтун хармылап турары мындай:

— Артык кезектер чок-тур, ову область организастарында эжеп бербестир, бо талазы-биле бисте буруу чок—деп серде-даа чок чугаалап турар. Дирекция болгаш партия организациясы СТС-тин чаксы тарылгага белеткелдин дугайында өрктен чылдын декабрьда «Шы» солуга—парлатыганын шүтүмчүлүг чүгүдөн богарына чогуру туннеди кылдыан. СТС-тин директору септелгени эки организастап шыдаван, ажалга ниятисин чок, озаашушун ажылдар турар. Оон мындыг чоругууга СЭКП райком, райкусовком өштеги келгенин септелгенин хожадан бир чылдагааны-мында.

«Шекпээр» совхозтун ам-даа 21 трактору, 11 андызын, 23 селкыя септетимизин. Тарва культура-ларын 228 тонна, чыгыс чылда үнөр ситеннерин 230 тонна, куку-

рузанын 11 тонна, картофельдин 164 тонна үренинери ам-даа четпес. Кайын, кадыг арга-биле үренинери тыптыгып алмырын дугайын совхозтун дирекциясы боттуг шийтпирлейи турар. Чамдык ажал-агыйларын удуртукчулары 572 центнер үренини шын эвес чегге текшер чарыгдан. Иянчангаш олар кемчег алдырткан.

Март 1-ден эгелеш чаа совхозтун хамык активтериниң кужу совхозта каттышкан үш колхозтарын эч-көргөткөш, малын, техникасын са-нап, хулаап алмырыгче чангыс тала-лап улаанган. Тарылга белеткелди дүргөн доозарыгче сагыш салымшы-кын кошкан. Совхозтун төвү—Би-Чей-Тей суур болур деп балдылтыгы-ны. Индыг-даа болза, ол суура амдызында төчүтүнгөн удуртулга тургустуулан. Чаа ажал-агыйнын кол удуртукчулары, бухгалтерия алпарды, кезде ажал-агыйнын тускай эртемчилери дөрт аны суураалар тарамык турбушаан. Тускай эртемчилер, удуртукчулар тус-тус салбырларга ажылдарын шынгын. Индыг-даа болза, чаа тургустунган ажал-агыйнын ажалын башкаар төчүтүлдүгө эгелеш организастыг ажылдар чорудары чутула.

Чангыс черге төп удуртулга чөккө ажалдынарнын тургускан айтыр-ылдарын шийтпирлеринге, ажал-агыйнын тоза, оперативтиг удурту-руга амдызында таарымча чок байдал таваржип турар. Чамдык ы-терде удуртукчулар боттары бизин тымышпай, ол-бо суурааларже теле-фоннап суралжырына өйшөкөн туртулар чутулга база бар. Совхоз-тун «Большевик» колхоз бо чымын 1 мун 500 гектар кукурузаны тар-валып, оон гектар бүрүзүден 300 центнер ногаан массанын дужутун, мал чеминге хөргөлдөр 100 гектар чыгыс селкыянын белик дужуту алдыр социалист хулаагелери-де айыткан.

«Кандыг-даа эки планнар, теле-виделер, саналдар тилелгелери боттары чаагаар да эжеп бербес деп чүвени удуртукчу бурзу ханы медере билер ужурулуг» деп эш Н. С. Хрушев чугаалаан. Кандыг-даа ажылдарын күсөлдүп алмыра чүгө планнашкын кылдыр, хулаагелер алдыр чорун-биле канчап-лаа кызы-гаарлаттынмын болбас. Хулаагелери күсөлдүр, оон уре-туннели эки бол-зуу дээш удуртукчулар, бүгү актив-

тер ажылды боттуг организастары болгаш тоза удуртуу агмы үеде өн-за негеледе ол.

Совхозтар, колхоз мынчага чедир кукуруза тарымыр эки шөлдерин ший-лип албаан. Кукуруза өстүрер ме-ханизастатынган тускай эвөөлөр чөөккө чедир-ле тургустунмай бол-гаш. Кукурузаны тарымырын бел-геш ажаап өстүренин талазы-биле тускай агротехниктиг өөредилгелер болбаан. «Шекпээр» совхозтун Де-Терезия салбырында, «Большевик» колхозта кукурузачы эвөөлөрүнүн составын СЭКП райкомунун бюрөзү бадылаан. Индыг-даа болза, кукуруза тарымырын белеткелдине чет-пестер ам-даа хей. Кукурузаны чүгө-ле сугаттыг черлерге тарымыр шийтпирлеттинген, мынча-ла-да че-мишчилдиге өстүрүп төгери дыка чет-пес чоруп турар.

Бугалар дестерин баш бурунгар довурактар, эрги бугаларын сеп-тээр, чааларын казып үндүрер дугайында тодарай айтырып көлдү-түмзөн. Районун суг ажал-агый черинин начальниги эш Трусовтун чугаалап турарында ан көөргө. Бардыктын сугтарылга системанын буртун туруп, доозуп алпар болза, чутула Бардыктын, «Большевик» колхозтун тарылга шөлдерин эвес, харын «Бардык», «Шекпээр» совхоз-тарын Шыра-Буакартада, Улуг-Аянтынын болгаш Биче-Аянтынын аксында, Бижиктиг-Хая хову-ларында тарылга шөлдерин сугат-тылде бурун хандарып болур аргалар бар апаар. Шык мындыг чутула суг-тарылга системанын тулду агмы үеде көчүтүр өжүм чоруп турар.

Суг ажал-агый черинин сугтарылга бугаларын казар 3 эвөөлөрдү алдыга чедир септетимизин, олар-нын септээр дээрге, артык кезектер чөк. Артык кезектерин эжеп илдерин талазы-биле областын суг ажал-агый өрөдөлгө (начальниги эш Властен-ко) 1960 чылдын ноябрьда-ла чыгып киргирген. Индыг болза-да, бо ху-верге чедир кандыг-даа тунне чок болган. Эвөөлөрдү кыска үеде септеди доостурары база негеттинип турар.

Чаксы хову ажылдарын чедишк-иникиг чорударын техникамы эки билер кижилер шийтпирлерер. Ин-дыг турбузе, ажал-агыйларга трактор-хову бригадаларын составы четкелеттинмес. Үш колхозтар ка-жан чаа сөвкөз бөп, каттыжын тур-да, чамдык механизаторлар бүдүр-гелеринге, өрүк тулууга ажал-а-лар-биле чоруп турар. Индыг чо-рук ам турбас ужурулуг. Партия организастыг механизаторлар орту-зунга ажилдыгелге ажалын күштел-дирери эч чутула айтырып.

Ажал-агыйларын септелгени эгелеш-түр болгаш чаа тулдулар чорувайн тур-ар. Чаксы тарылга эгелештеринге че-дир каш хонуктар арткаан. Арткаан санын хонуктарда белеткелдерин бүрүн доозарыгче бүгү күш-терин эвилелдери бичин-даа сон-гаарлатыл болбас ажал. Четпестерин чайлыдыр дээш дүвүрээзини көлдүрер терек.

«Шыннын» реидизи:
Б. ЧЫЛЫН-ООЛ,
СЭКП райкомдун инструктору,
К. ШЫЫРАК-КАРА,
«Шекпээр» совхозтун агроному,
Т. ТАЛГАНЧИН,
«Шыннын» корреспондентизи.

Областың хөгжүм-шии театрының 25 чылынга холбаштыр

Тывага 1936 чылда мрлаар, чу-гаалаар, хөгжүм ойнар дийжир кара «тавактар» тытты берген. Харын-даа ол «тавактарга» аны-к тыва артистер ойнар деп бе-леткенип, чугаа эвес чугаазын чу-гаазымын, хөлөк девидеп-даа чо-руп тургулаан.

«Тывалар мрлаарга диньялар чүе ирги бе, азы чүгө орустан мрлар бе?» дийжип, солу-чүе манаан кижилер айтырылап каап турган.

Уавазыда эч баштайгы тыва дамчыдылгы болган. Ону хоорай-нын чурттакчылары сонуурап алдылар, келер-ле-ле өөрүп, сагыш-сеткил халып чоруп турган. Хо-стуг Тываның хөгжүтүр арлары агар-га ужуруп турда, арааттарга ол улуг өөрүшкү, аас-кежик бооп турган.

Чурукта: 1936 чылда эч баштай-гы тыва радио дамчыдылгынын киржириндери (солгай талазын-дан оң талазын): чарлап турган А. М. Чымыз, артистер Кара-Кыс Мукузук, Белектей, Бызынчада — Александр Лантай, Артында — Доуула, Бадмыз, Күске, Күске-дей, Игилде—Кара-оол, шамы-да—М. Мукузук.

Сибирийн кылыгларын—экспорттап турар

Индустриалдыг Сибирь улетир продукцияны экспорттап үндүрери көвүдөйп району. Иркутскин эконо-миктиг району бо чымын ботунун кылгыларын Европаның, Азиянын, Африканың болгаш Американың чөрөби ийи чурттарына чорудуп бар.

Чөөн Сибирьде эч улуг аар машы-на туудушкунуу заводун Кыдат Улус Республикасы, Польша, Бол-гарияже, Индияже, Каттышкан Араб Республикаже чорур металлургия болгаш руда сайырадын кылар бү-дүрүлгелерин дегилерин белетке-ге эгелей берген. Прокат болгаш хоор-зала кылдыр станоктарын, суук чүлү дамчылар машиналарын бо-гаш өске-даа механизаторларын эч чаа моделдерин кылып үндүрер деп турар.

Бедик шынарлыг демир кестирер универсалдыг станоктар бүдүрери-нин аргазын чыл бурнуларга ший-гелди алган Иркутскин станок ту-душкунууну завод үстүнде дегилерин талазы-биле чыгыларын Францидан, ГДР-ден, Ирактан бо-гаш Гиньядан алган.

ДЕМИР-БЕТОН ХООРЗАЛА ЗАВОДУ

Челябинскин чөөн талакы кыл-дында туруп эгелеш чаа завод 500 миллиметр диаметриг демир-бетон хоорзаларын белеткээр. Ам мында бүдүрүлгенин кол тудуун чымып эл-тээр улуг демир-бетон кон-струкциялар-биле чорудуп турар. Завод болук-болук демир-бетон хоорзаларын Уралдын чаа туулга-рынга бо чымын-на берип эгелерин планнап алган.

НЫЛЫМАЛ ВОЛОКНО КЫЛЫГЛАРЫ БУДУРУП ҮНДҮРЕРИ КӨВҮДЭР

Тобисин хоорайда чылда үш ми-лион метр кылмыл аргалар бүдү-рүп үндүрер кылдыр таарыштырган. Торту аргалар фабриканыг туду доозулаган. Бүдүрүлгенин четтеринде 600 эч чаа артыг станоктарын бо-гаш автоматтыг машиналарын тур-

густуулаан. Химиктиг волокондун чылда ады чарык миллион кылгы-лар бүдүрер күчүлүг трикотаж фаб-рикасын ажылдалга удаас кирер. Рустави хоорайда туруп турар ка-ролатканын күчүлүг чеге Грузия-нын өзүп турар чык улетирүгө чиг-этти хандар. Чеди чылда колдуунда-ла кылмыл волокондан грузин тору аргыларын бүдүрүп үндүрери чылда 23,5 миллион метр чедир көвүдөй.

БЕШ СУУГУЛАРЫН ОРНУНГА ЧАНГЫС СУУГУ

Москва областын Воскресенскиде Кудышев аттыг химия комбинатында күтүр рудазы эжилдер «ВК-12» хевиринг чаа суугуу элпег тургус-кан. Ол чаа установка болза, ам бар турар механиктиг беш суугула-рын солуур.

ЧЕДИ ЧЫЛДЫН ҮШНУ ЧАЗЫ ЭГЕЛЭШ

НАЛЬЧИК. Кабардин-Балкарияда хову ажылдары бүгү-ле черлерге калбарын турар. Прохладненск, Терск, Балсанск райондарга тарыл-ганы чорудуп турар. Прималыкскин таралган совхозууну бүгү шөл-деринде шык базирлыгы доозулган. Ийи күннерин дургууда өрте тар-мыг культураларын үренинерин 1200 гектар черге чаштырган. Ми-хала Абакумов бир хунун дугу-рунда 60 га норманын орунуга 150 га черинг үренинерин чаштырган. Ам бүгү-ле черлерге ховуларже че-мишчилдигелер өстүргөлдү, шык базирлыгы хайнышкынны чоруп турар.

ДҮРГЕН ТЕМП-БИЛЕ

ТАШКЕНТ. Узбекстаннын колхоз-тарында болгаш совхозтарында ча-зын тарыр культураларын тарыл-ганы дүргөн темп-биле чоруп турар. Мурнуу талакы үш райондарын—Гузарын, Денаустун, Декарнаба-дын ажал-агыйларында тарылга ажалы ам доозулаган. Таражылар күтүн андарган черлерин илтир-

тээрин эгелеш турар. Агротехниктиг мындыг кемчегин алмыра, чүгө шык кызындырларына эвес, харын хову-ларын дужутун 10—20 хуу бе-леткенинге база дуузалыг болурун дү-жүгө көргөскөн.

ДОНДА ЧАСНЫ ТАРЫЛГА

ДОНДА-РОСТОВ. Призоведе бо-гаш Сальск ховуларда чаксы тарыл-га чоруп турар. Шык базирлыгы улуг шөлдерге чоруттуган. «И-гант» совхозтун ховуларында тар-ылга ажыны 20 ажыг агрегаттар чорудуп турар. Ажалдыг темпшии дүргелери-биле үренинер чуду-ругу-леги-механизастаан. Чаа тай-бын совхозта 1000 га хире кымы-ластык болгаш арбайын үренинерин чаштырган. Механизаторлар күш-ажылдыг бүдүрүкчүлүг дыка белеткенир. Эки үлгер-чицкети коммунист Н. П. Муравский көргүс-көн. «Т-75» трактору эч селкыя ажалдыг болгаш үренинерин чаштырган.

РОСТОВ ОБЛАСТЫН КЕДӨ МЕХАНИЗАТОРЛАРЫН АРАМИДА ТАРЫЛГАН ЭН КЫСКА ХУСАДА ЧОРУДАРЫ ДӨШ ЧАРЫП УЛУ-БИЛЕ КАЛБАРЫН.

СОҢГУ-ЧҮК РАЙОНАРЫНГА ЭСТҮРЕР АЙОКОНУН ЧАА СОРТУ ЛЕНИНГРАД. Кезде ажал-агый-ны соңгу-барыны чүк талазы-биле өртем-шинчилел институтууну өртем ажалдычлары соңгу-чүк рай-оннарга өстүрер аялокарларын дөш чаа сортарын тып шийтереткенир.

И. В. Мишуриниң аргазын ажал-лаанын туннелине тавылаган ол чаа сортарын шынар белик, ам-давы чаагай болуп турар. Олар кышкы үеде соокка домас. Чижжа, «Апрельское» деп сортуун аялокар-ларын апрель айга чедир-ле сөөк-чеге кадалап болур.

Бо чымын ол чаа сортарын Псков, Новгород, Вологда, Калинин болгаш өске-даа соңгу-барыны талакы об-ластарын колхозтарының болгаш совхозтарынын садтарыга өстүрер.

Часкы тарылгага белеткелдиг ужуражыр

Обласка кур болгаш хуруккан черлерин шийтгенин ажыгаанымын күсөлдү-биле 1954 чылдан 1960 чыл-га чедир 6 чыл дургууда тарылга шөлү 3,1 катар өскөн болгаш тар-ваанын нияти чылдазы көвүдөн. Оон иштинде тарва культура-ларын тарылгазынын шөлү 2,5 катар өскөн.

Мынча-ла-даа тарваанын нияти чылдазы тарылга шөлдеринин өздө-дөйгөндө хожадал турар. 1954 чыл-да обласка тарваанын нияти чыл-дазы 1 миллион 76 мун центнер тур-ган болза эң дужуттуг болган 1958 чылда—2 миллион 206 мун центнер, а 1960 чылда—чүгө 1 миллион 339 мун центнер болган. Моон чыл-дагааны дужуттун куду болуп тур-арында: 1954 чылда тарва культу-ра-ларын чаа бүрүзүден ортумаа-биле 13,9, 1959 чылда—12,4 цент-нер дужут алдыганы болза 1960 чылда чүгө 6,9 центнер болган.

Дужуттун куду болуп турарынын чылдагааны чүдөл? Хамыктын мур-нууда областын колхозтарынын бо-гаш совхозтарынын элөөн хей удур-тукчулары, тускай эртемчилери чаа черлерин шийтгенин алмырын кү-сел-биле тарылга шөлдерин кал-барткан, сугаттыг черлерде тарыл-галарже эвөөш кичээгетти салган, агротехниктиг чурумарын күсөлдүрерин сагылаан, чер ажылынын нияти культура-ларын белидин хандырбаан.

Чаа черлерин моон сонгаар-даа ажылдар бис. Бо чымын белин 50 мун га хире чаа черлерин ажы-лаар, а эң чөөккү чылдарда тарыл-га шөлүн 500 мун га чедирер. Ол болза тарвалын болгаш өске-даа ке-дө ажал-агый культура-ларын нияти чылдагаларын көвүдөдүрүн хандырар.

Черин хөрүн-бойдус байлаларын барымдалап, мурнакчы аргаларын бүдүрүгө калба-биле шийткенин билер.

Бирги эелчегде чер ажылынын нияти культурамын белидеринге кичээгетин салыры чутула. Чер тургузууну талазы-биле ажылдар 1947 чылда эгелеш болза-да, өб-ласта амга чедир чангыс-даа колхозта азы совхозта тарылга элеч-тирилген чок. Бо хөреке бирги эел-чеге агрономдар, чер тургузуучу-лары болгаш колхозтарын, совхозта-рын удуртукчулары бургузугулар. Областа 42 колхозтун 21-ри, 13 сов-хозтун 10-ну тарылга элечтирилгезин белеткел ажылын чоруткан. Бо ажал-агыйларга белеткел-тирилген тарылга элечтирилгезин 1961—1965 чылдарда ботандырган 1963 чылга чедир тарылга элеч-тирилгезинге ажалды белеткен. 1967 чылда ону ботандырып чору-дар долу арга бисте бар. Мынчага андарган черлерге чорудар тарылга элечтирилгелеринге кандыг-даа бергедешкенин турбас, чүге дые, оларга чангыс чылдыг унуштерин тарып болгаш шөлдерин кымыла-ры доктаатынган турар. Кылдыр ажал болза чүгө шөлдерге культу-ра-ларын шын таарыштырары, мур-нуулаанын дараалаштырар культу-ра-ларын солустурары болур. Хей чылда үнөр ситеннери тарылга элечтирилгелерин чорудары элөөн харын. Сиген аралаштырар тарылга тарылга элечтирилгелерин ший-гелди алдыр төлөө, областын бүгү ажал-агыйларга хей чылдыг сел-кыларын үренинерин өстүренин организастаар, а ол мынчан оларын бүдүренин «УТКА 25 чылды», «Элөгес», «Кымыл партизан» сов-хозтарга специализастаар хөрек. Сиген аралаштырар тарылга эл-чештирилгелерин чорударында чыл болза 400 тонна хире хей чылдыг ситеннерин үренини негеттеейни

санаалар көргүзүп турар. Чөөккү ийи чылда ону чедип алдыр төлөө. Хей чылдыг ситеннер тарылгазы бар черлерге 1961 чылда чүгө үренинге хөргөлдөрү-биле ону ажаап алдыр болгаш моон сонгаар хей чылдыг ситеннерин үренин ажалын план-ын чорударын баш удур көөр хө-рек.

Көдө ажал-агый культура-ларын дужудун белидерин дараазы-нда эч чутула чүгө болза агротех-никанын денелени белидери, чер-лерин байлаларында таарыштыр-ар агротехниктиг кемчелерин шын шийип алмыр болур. Бистин обла-ста кол овоза чүгө, мынчанга сугат-тыг черлерге, өл-шымкы чедишсеи болур. Мындыг болганда агротехни-ктиг кемчелерин комплексинге шыкты эне-хей кемчелдин-биле чымырын болгаш доктааларынын аргаларын баш удур көөрү чугула. Ол сорулга-биле хөрүнү 5—8 см хандыр эрип чорда-ла бүгү чарган черлерин, августарын база чаксы андарылга кирер кукуруза, картофель шөлдерин 1—2 катар илтир-тешкин-биле шыгын базирары чуту-ла. Моно кылдырыга ажалдын кемчегине дүштүр көжүт-агрегат-тарыныг четкелеш, оларын ажал-дарынн маршрутун планнаш, оон белик дужутуучулг ажылдарын организастаары чутула.

Бо чылгы чаксы тарылганын ий-ги озгай байдалы болза, чаксы чер андарылганынын хей кемчелдин болуп турар. Мынчангаш чаксы чер андарылганын шын чорударында тарваанын дужутуру болуру дыка даажаржыр. Эрткин чымын кан-дашкында тарва үнөөн болгаш бөк унуштерден арыг шөлдерин ча-зын чарбай, чүгө лүшенин чорут-са эки деп чамдык тускай эртем-чилерин чөр-чөгөр өөренип көргөш, шызымыла мындыг черлерин чымын андарган хөреке бар бе дээрин ший-тирилээр чутула. Бир эвес мындыг

шөлдерге өрктен чымын чүе үнөөн болза, чаксы андарылганы чорут-пай, бир-ийи катар лүшенин чорут-кан, агрегатка илтиртерин ийке-ле дыгыг бастырып шын болуп чала-вас, чүге дээрге, чаксы андарылга черин шыгын болганчак-ла эвөө-жедир болгай. Бир эвес мынчаар кыл-дыр болза, шыкты эч хейип камга-ла алмырын аргазын бээр. Хөр-үнү дыка таптап бергенинден чак-сы андарылганын чорудары чутула апарган шөлдерге шийкит андарыл-гайрой чөр чарар арга-биле кыл-дын, хөрүнүн дескелерин болгаш дыгыг бастырып агрегатка катый чорутса деп, чамдык тускай эртем-чилер септел турар. Агротехника-нын бо аргазын ажалдыг туннеди бээр ужурулуг. Ол аргазын ажал-а-ларын шын черин боттуг байдаларын барымдалап тургаш, тускай эртем-чилер шийтпирээр ужурулуг.

Областын бүгү зоналарынга, суг-таттыг болгаш сугат чок-даа чер-лерге чутула таарымчалыг чүгө бол-за, чазын чарган черлерин дескелер-ин болгаш дыгыг бастырып болуп турар. Дыгыг бастырышкыннын кыл-дыра чаксы чер андарылганын чорудуп турар агрегатка катый кыл-дыр болгаш, хөрүнүн кемчиликнин болгашына, дөраан улаштыг чажылыгы чорудар.

Чаксы хову ажылдарын эч кыска хуусада чорудары бистин обласка чутула ужурулуг. Чазын көчүтүр өрте эки белеткелдинген агыска, эки шынарлыг чазын андарган чер-ге эрте чажар тарва культура-ларын чажылганын өрте хуусааларында-да өрте чажып болурун практика көргүзүп турар. Эрткин чымын чыг-дынган кемчилик чүгүдүрерин хөр-үндө бары, хөрүнү эки чымызын болгаш микроорганизмдер ботунун ходелешкенин эгелешөөн болзожок, чазын өрте үренини чечим-биле хандырар турар. Чаксы тарылганын эрте хуусааларда чорудары кы-зыл-тастын артык бажар, мынча-ла-да дужутуучу сорттарын ажылаары-ны, ол шыккан, ажаап алмышкыны чорудуп өйүндө доозуп, агмыс ан-дарылганын чорударынын аргазын

жугла станциямыга дыка калбар-кач турар.

Партиянын болгаш чазактын док-таалында дүштүр,

